

A collage of various Finnish politicians, including Matti Vanhanen in the center, surrounded by others like Jyrki Katainen, Antti Rinne, and others. The background is a mix of colors: green, yellow, and purple.

JARMO KORHONEN

VALTATAISTELU

MAUNO KOIVISTO MURSKAA SUOMEN PORVARIT

TAMMI

JARMO KORHONEN

VALTATAISTELU

Mauno Koivisto murskaa
Suomen porvarit

© 2015 JARMO KORHONEN JA KUSTANNUSOSAKEKYHTIÖ TAMMI
ISBN 978-951-31-8390-5
PAINETTU EU:SSA

Omistettu Juha, Ville ja Eetu Korhoselle

Ystävälle

”Politiikassa petos istuu aina sinun vierelläsi, eikä lähde pois.”

Valtataistelu kertoo presidentti Urho Kekkosen Suomesta. Kirja on rehellinen kuvaus vanhenevasta presidentistä, jonka ote kirpoaa vasta siinä vaiheessa, kun hän ei enää osaa kirjoittaa sairastuoteellaan omaa nimeään.

Valtataistelu on kuvaus suomalaisesta vallankaappauksesta, jossa syyllisiä ei ole eikä ketään tuomita. Totuus ei ole paras kaveri edes historiassa.

Kirja kuvaa Urho Kekkosen ja Ahti Karjalaisen välisen valtataistelun, jossa mukana ovat NKP:n ja KGB:n miehet ja suomalaiset pelimiehet. Ahti Karjalainen oli viisas mies, joka väsyi odottamaan omaa vuoroaan presidentiksi ja joi elämänsä parhaat hetket pois.

Paavo Väyrysen nousu politiikan huipulle, ulkoministeriksi ja keskustapuolueen puheenjohtajaksi perustui kansliapäällikkö Juhani Perttusen armottoman kovaan työhön hänen hyväkseen. *Valtataistelu* kertoo ensimmäisen kerran, kuinka Väyrynen voitti Virolaisen Turun puoluekokouksessa 1980.

Suomen kaksi vaikutusvaltaisinta miestä 1970-luvulla olivat suurlähettiläs Vladimir Stepanov ja ministerineuvos Viktor Vladimirov. Miksi he vierailivat Tamminiemessä useammin kuin pääministeri?

Valtataistelu kertoo, kuinka Mauno Koivisto voitti Suomen porvarit ja nousi tasavallan presidentiksi.

Suomi on pimeyden maa, jossa on vain yksi totuus. Tämä teos kertoo vaietusta totuudesta. Teoksen avulla pääset kurkistamaan pimeyteen, jonne et tahdo takaisin.

Teoksessa kuvaan myös suomalaisten puolueiden rahoituksen 1970-luvulla, miksi kukaan ei tiennyt mitään.

Kirjan syntysanat kuuluvat itseoikeutetusti kustannuspäällikkö Markku Aallolle, joka yhdessä kustannustoimittaja Liisa Steffan kanssa pyysi minua kirjoittamaan tämän kirjan. Liisa Steffa on ollut minulle korvaamaton huippuammattilainen. Hän teki kaikkensa tämän suururakan onnistumiseksi. Kirja on hänen sitkeytensä tulost.

Kustannuspäällikkö Markku Aallon iloinen hymykin meinasi hyytyä vaikeuksien keskellä. Mutta viisaan miehen usko kantoi kohti valoa. Markku on rohkea ja iloinen mies. Ilman Liisaa ja Markkua ei kirjaa olisi koskaan julkaistu. Kiitos kuuluu heille.

Kirjailija Aino Suhola on *Valtataistelu*-teoksen enkeli.

Teoksessa sukellaan politiikan suurimpien salaisuuksien sisälle. Kirjaa varten olen käynyt läpi laajan lähdemateriaalin, joka koostuu puolueiden arkistoista, poliitikkojen yksityisarkistoista, Kansallisarkistossa olevista johtavien poliitikkojen ja puolueiden arkistoaineistoista, Kansalliskirjaston laajasta lehtimateriaalista, Päivälehdien arkistosta, oikeuslaitosten arkistoista ja keskeisten poliitikkojen muistelmista. Olen koonnut kirjaa varten omaan arkistooni aineiston, josta tähän kirjaan on koottu vain parhaat palat. Esitän kaikille työtäni tukeneille ja auttaneille ihmisille nöyrimmät kiitokseni. Kiitos.

Esitän lämpimän kiitoksen WSOY:n kirjallisuussäätiölle minulle myönnetystä apurahasta, joka auttoi kirjan syntymistä. Lausun lämpimän kiitokseni ystävälleni Mika Lakolle hänen osoittamastaan ensiarvoisesta tuesta tutkimustyölleni. Osoitan arvostukseni Urho Kekkonen arkistolle Orimattilaan. Arkiston taitava ja viisas henkilökunta loi minulle kokonaan uuden kirjan.

Suomen Keskusta ansaitsee lämpimät kiitokseni siitä, että se on mahdollistanut tutkimuksen tekemisen luovuttamalla keskeisen materiaalin käyttöni.

Kiitos kaikille, jotka ovat auttaneet ja tukeneet minua matkan varrella. Kirja on upea lahja meidän yhteistyöstämme.

Kiitän kaikkia läheisiäni valtavasta tuesta ja kärsivällisyydestä tämän suuren urakan aikana. Ilman teitä kirjalla ei olisi mitään merkitystä. Kiitos.

Aamuyöllä kello 03
veteraanipäivänä
vapaassa isänmaassa
27.4.2015
Jarmo Korhonen

Sisällys

Ystävälle	7
Valtataistelu	11
Kruununprinssi Ahti Karjalaisen nousu ja tuho	40
Paavo Väyrynen, unelmana Tamminiemi.	95
Viktor Vladimirov – Neuvostoliiton mies Suomessa	148
Olavi Johannes Mattila oli presidentin mies	157
Pimeä puolue- ja vaalirahoitus 1970-luvulla	168
Neuvostoliiton kultainen kosketus	188
Vaalitappiosta hallitusvoittoon keväällä 1979	242
Väyrynen kaataa Virolaista Kekkonen, Perttusen, Vladimirovin ja K-linjan yhteistyöllä.	299
Virolainen nurin vaikka väkisin	333
Vallanvaihto alkaa talvella 1980	384
Kekkonen kausi lähestyy loppuaan	408
Väyrynen ja Kairamo	451
Keskustapuolue valitsee presidenttiehdokasta 20.–21.11.1981	467
Tasavallan presidentin valitsijamiesten vaalit	491
Missä Väyrynen asui ja kenen rahalla?	511
Ahti Karjalaisen kujanjuoksu kohti poliittista hautausmaata	523
Presidentti Koivisto linjaa	585
Eduskuntavaalit 20.–21.3.1983	597

Valtataistelu

Valta ei ole ikuista. Kuolema on.

Tasavallan presidentti Urho Kekkonen kirjoitti päiväkirjaansa 22.10.1969: ”Arvo Korsimo kuoli sydänveritulppaan Taskulassa pihalle kaatuen klo 8.50 a.p. Yhä enemmän ystäviä poistuu ja yksinäisyys lisääntyy. Arvo oli luotettava hyvä ystävä ja suuri auttajani.”

Arvo Korsimo oli syntynyt 17.3.1901, hän oli puoli vuotta nuorempi kuin Urho Kekkonen. Korsimo oli Kekkonen mies, jonka tekemä työ oli ratkaisevassa roolissa, kun Kekkonen valittiin tasavallan presidentiksi 1956 ja 1962.

Seuraavana päivänä presidentti teki surunvalittelukäynnin Arvo Korsimon lesken Kerttu Korsimon luona. Maalaisliiton puoluesihteerin, kanslianeuvos Arvo Korsimon hautajaiset olivat Sauvon kirkossa 31.10.1969. Päiväkirjaan Kekkonen kirjoitti: ”Laskin seppeleen. Kahvitilaisuudessa lausuin Arvosta: Hän oli hyvä ihminen, hän oli varma ja luotettava mies, hän oli uskollinen ystävä, hän oli hyvä patriootti.” Presidentintekijän viimeisen leposija on Sauvon kirkkomaalla.

Yksinäisen miehen marssi kohti loppua alkaa

Korsimon kuoleman myötä Kekkonen vaalitaistelut oli käyty. Taistelutoveri oli lopullisesti poissa. Korsimon kuolema oli Kekkoselle vakava muistutus myös oman elämän rajallisuudesta.

Kuoleman läheisyys pelotti, koska se asui jo 1960-luvun lopulla lähellä Tamminiemeä ja oli kunnioitettu vieras presidenttiperheessä. Rouva Sylvi Kekkonen vakavat sairaskohtaukset hallitsivat elämää Tamminiemessä 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alkuvuosina. Meilahden sairaala tuli tutuksi presidenttiparille. Vanhusten huoli toisistaan oli suuri.

Kekkonen saa sydänkohtauksen 16.3.1970 eduskuntavaaliyönä

Presidentti Kekkonen koki tyrmäyksen 16.3.1970. Hän oli seuraamassa eduskuntavaalituloksen selviämistä Yleisradiossa, minkä jälkeen hän kävi aamuyöstä onnittelemassa Yleisradion pääjohtaja Erkki Raatikaisen puolisoa Kaisa Raatikaista, tuoretta kansanedustajaa. Päiväkirjaansa hän kirjoitti: ”Harmittava humala ja muutenkin paha olo.” Eduskuntavaalien tulos oli sietämätön. Hänen oma puolueensa keskustapuolue kärsi historiansa suurimman tappion tipahtaen keskisuureksi puo-

lueeksi 36 kansanedustajalla. Hallituspuolueet SDP, keskustapuolue, RKP ja SKDL kärsivät 21 kansanedustajan tappion. Kokoomus nousi toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Vaalien todellinen voittaja oli SMP:n perustaja ja puheenjohtaja Veikko Vennamo, kun hänen puolueensa sai 18 kansanedustajaa. Kekkoselle tulos oli järkytys, ja hän nautti runsaasti alkoholia vaalituloksen aiheuttamaan pettymykseen. Huhupuheiden mukaan vaaliyönä saattoi käydä niinkin, että presidentti humalapäissään hajotti television vaalituloksen selvittyä.

Seuraavalla viikolla Kekkonen ymmärsi, että vaaliyön paha olo ei johtunut pelkästään liiallisesta viinanjuomisesta ja valvomisesta, vaan takana oli muutakin. Kekkonen kävi hiihtämässä 23.3.1970 kymmenen kilometrin lenkin. Aamulla hän oli ollut Työterveyslaitoksella verikokeissa ja sydänfilmissä. Päiväkirjaansa hän kirjoitti: ”Normaali tarkistus, itse ehdotin. Hiihdosta palattuani Saksela ja Levo odottamassa: sydänfilmissä jotakin, joka tiesi, että ehkä oli ollut veritulppa. Ja mikäs siitä, vuoteeseen. Välitettiin uutinen, että vilustumisen vuoksi olen kaksi viikkoa sisällä.”

Suomessa on aina syötetty julkisuuteen tietoisesti pajunköyttä valtionpäämiehen terveydentilasta. Rehellisyydellä tehtiin valheesta totuus.

Seuraavana päivänä otettiin uusi sydänfilmi, jossa ei ollut muutoksia edellis-päivän sydänfilmiin. Kekkonen jatkoi päiväkirjaansa: ”Tri Siltanen mukana, sama päätös. Eivät voi todeta, onko ollut lievä veritulppa viime kevään jälkeen. Tuskin. Nyt senkka I ja veriarvot erittäin hyvät. Mutta yksi kohta sydämessä, vasemman kammion etuosa hieman vioittunut, ei saa happea. Kuvataan.” Kekkonen ei olisi ollut Kekkonen, jos päiväkirjassa ei olisi merkintää, että samana päivänä hän hiihti yhteensä 13 km, vaikka hänet oli määrätty vuodelepoon. Seuraavan kerran lääkäri kävi Kekkosien luona 27.3.1970, jolloin lepoa jatkettiin. Neljä päivää myöhemmin Saksela otti uuden sydänfilmin, jonka perusteella hän arvioi Kekkosien saaneen lievän veritulpan ja määräsi jatkotutkimuksia.

Kekkonen kirjoitti 6.4.1970 rakastajattarelleen Anita Hallamalle ja purki masentuneena mieltään sydänveritulpan jälkeen: ”Kyllä tämä on ollut masentavaa aikaa. Olen jo lähes 70 ja ensimmäisen kerran todellisuudessa saan tietää, että värkit eivät kestä ja vauhtia on vähennettävä. Tuntuu kuin elämä olisi takanapäin ja kaikki, mitä vielä on tulevaisuudessa ajatellut, on tuulentupa ja savuhattara, joka haihtuu ilmaan – – ”

Kekkonen palasi hiihtoladulle 15.4.1970 Porojärvellä, ja Saksela oli mukana matkalla. Päiväkirjasta ei löytynyt merkintöjä hiihdetyistä kilometreistä. Hiihtoretken jälkeen 23.4.1970 presidentti kävi röntgenissä ja sydänfilmissä. Tutkimukset osoittivat, että sydänlihakseen jäi arpeutuma kohtaan, jossa veritulppa oli ollut. Tämän jälkeen Saksela seurasi Kekkosien terveyttä viikoittain.

Presidentti kirjoitti huojentuneena päiväkirjaan 29.5.1970: ”Eilisen tutkimuksen mukaan sydänfilmi normaali. Tähän saakka näkynyt tukos on arpeutunut ja veren-

kierto sen ohi on täysin normaali. Senkka 2. Verenpaine 125. Siis terveys palannut. Saksela ja Siltanen mukana. Helpotti. Mutta sääntö: ei jatkoille ja klo 12 (24) koto-na.” Pari päivää myöhemmin Saksela totesi presidentin maksa-arvojen olevan koholla satunnaisten illanistujaisten seurauksena. Tohtorin ohje oli selvä: alkoholin-käyttöä piti illanistujaisissa hillitä ja kotiin piti tulla ajoissa.

Kekkonen veritulppa tuli myös neuvostoliittolaisten tietoon. Kekkonen Mosko-van-matkan yhteydessä Neuvostoliiton uusi Suomen-suurlähettiläs Beljakov tie-dusteli 17.7.1970 Kekkoselta: ”Onko vielä sydän kipeä? Minä: ei taas ole, hyvin on mennyt, kiitos Sinulle!”

Illalla presidentti söi hyvin ja joi pääministeri Kosyginin kanssa pullon 50 vuot-ta vanhaa armenialaista konjakkia ja valvoi neljään asti. Illan aikana Kekkonen ja Kosygin keskustelivat molempia vaivaavista sydänongelmista.

Syksyllä 19.9.1970 Kekkonen kirjasi päiväkirjaansa tyytyväisenä lääkärintarkas-tuksen erinomaiset tulokset. Sydänlihas oli arpeutunut ja maksa oli toipunut, virt-sasta ei löydetty enää verisoluja. Joulukuussa 1970 otetun sydänfilmin mukaan ti-lanne oli hiukan parempi.

Kekkonen sairasti alkutalvesta 1971 influenssan ja joutui hiukan rauhoittamaan liikkumistaan. Vanha pelko keuhkokuumeesta hillitsi miestä. Presidentti oli tou-kokuussa 1971 Työterveyslaitoksen tutkimuksissa. Sydänfilmi osoitti sydämen pa-ranemista, maksan toimintahäiriö heijastui uudelleen verisoluina virtsassa, mutta siihen lääkärit eivät löytäneet syytä. Muutoin tilanne oli hyvä.

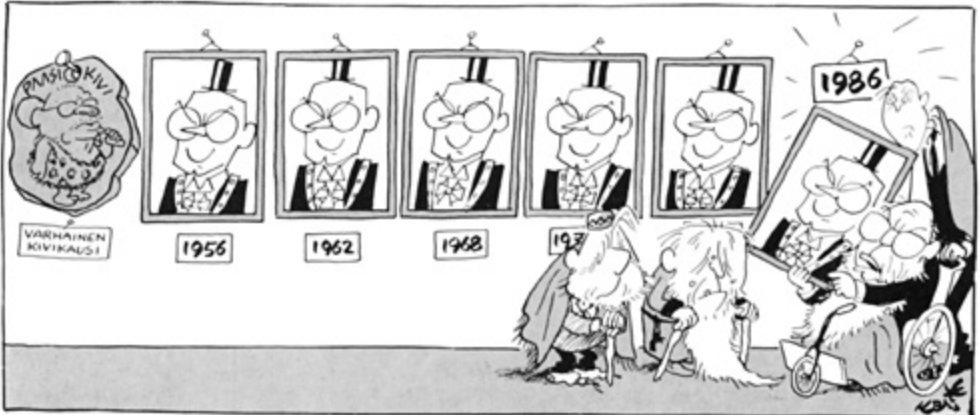
Professori, HYKS:n johtava lääkäri Pentti Halonen suoritti Kekkoselle terveys-tarkastuksen 16.11.1971. Sydämessä näkyi arpeutuma, maksassa näkyi hirvipeijais-ten voimakas alkoholinkäyttö ja peräsuolella oli laajentumia, jotka eivät kuiten-kaan vaatineet hoitoa.

Keväällä 1972 Kekkoselle tehtiin Meilahdessa professori Halosen johdolla ter-veystarkastus, jonka mukaan veritulppa ja sen aiheuttamat vauriot olivat melkein kokonaan parantuneet. Kekkonen riemuitsi päiväkirjassa hyvän terveytensä joh-dosta.

Syksyllä 1972 ensimmäiset merkit vanhuudesta tulevat esiin.

Kekkonen muistinmenetykset alkavat syksyllä 1972

Kekkonen kirjoitti päiväkirjaansa 5.10.1972: ”Johan on pirua. Aamulenkki ja muu-ten helppo päivä. Kello 17,35 (ehkä) kirjoituspöydän ääressä lukiessani tuli outo tunne, en osaa sitä kuvata, hengitin syvään ja koetin saada sen pois. Luulin, että meni pois. Luin lehtiä, mutta muistan, että en käsittänyt lukemaani. Lehdissä oli SMP:n hajaannuksesta, oli Mauno Kurpan kuva, mutta muistan, että en käsittänyt lukemaani. Istuin edelleen ja klo 17.40–17.50 saapui Pekka-tarjoilija (Vilpas), kut-

© Kari Suomalaian perikunta

23.1.1972

- Minulla olisi... köh, köh... muuan ehdotus, kun kukaan meistäkään ei taida enää... köh, köh...

sui päivälliselle ja menin. Kun illalla oli balettiin meno, tuli puhe kukista ja lähete-kirjeestä. Sanoin, että on kirjoitettava. Pekka kertoi, että hän kävi hakemassa minulta kirjoituksen. Pyysin nähdä ja olin kirjoittanut kirjelappuseen Sylvin ja omani nimen, kuten tapa on. En muista mitään, että Pekka oli hakenut nimeni. Siis selvä muistinmenetys, mutta vain 5 à 10 minuuttia.”

Kekkonen kirjoitti tapahtuneesta Anita Hallamalle 13.10.1972. Hän kävi kirjeessä tapahtumat läpi ja kertoi ”hermostuneensa hitosti kohtauksesta.” Hän kertoi asiasta myös Sakselalle ja kysyi tältä, pitäisikö hänen erota presidentin tehtävistä. Sakselan mukaan: ” – joko aivoanemia tai veren väärä jakautuminen ja spasmi aivoissa. Syynä on iän mukanaan tuoma häiriö.” Kekkonen ei ollut puhunut asiasta kuin Sakselalle, ei edes Sylville eikä adjutantti Levolle.

Toinen vastaava muistikatkos Kekkoselle tuli marraskuussa 1972. Hän kirjoitti päiväkirjaansa: ”En pannut merkille päivää, mutta kerran i.p. ennen päivällistä tunsin heikkoa pyörrytystä kirjoituspöydän ääressä. Päivällisillä tuli Pekan (Vilpas) kanssa puheeksi erään asiakirjan allekirjoittaminen, josta kysyin. Pekka vastasi, että olin juuri sen allekirjoittanut. Olin sen siis unohtanut. Vanhuus! Kerroin Haloselle.”

Muistinmenetyskohtaukset toistuivat syksyllä 1972. Päiväkirjaan Kekkonen kirjoitti 28.11.1972: ”Illalla menin Meilahden sairaalaan rutiinitutkimuksia varten.” Seuraavana päivänä päiväkirjaan oli kirjoitettu: ”Sain Tellervo Waldenilta kiitoskirjeen Juuson kuoleman johdosta lähettämäni surunvalitteluun. Ihmettelin aluksi. En muistanut, että Juuso oli kuollut. Kunnes taas selvisi. Puhuin Haloselle.”

Presidentti oli Meilahdessa tutkimuksissa 28.–30.11.1972. Tutkimustulokset olivat professori Halosen mielestä hyvät. Veritulppa oli täysin parantunut. Sydämen laajentuminen oli pienentynyt normaaliksi.

Kekkokosen huoli muistikatkoksista oli suuri. Hän kirjoitti päiväkirjaansa 2.12.1972: ”Halonen luonani. Tarkoitus: antoi hyvät tulokset. Sydän normaalilaajuinen, veri hyvä, infarktin jälki kokonaan poissa. Maksakoe I päivänä oli tyydyttävä, II päivänä hyvä. Paksusuolella vanhat laajentumat, mutta sisäseinä parempi kuin ennen. Niskanikamissa ahtautumista. Aivoissa (?) ollut spasmaattisuutta. Sitä varten lääkehoitoa 2 kk. Vähennettävä painetta. Ei liikaa rehkimistä. Kysyin, onko syytä jättää kaikki. H: ei mitään syytä, mutta stressiä vähennettävä.” Kekkonen kävi professori Halosen puolivuotistarkastuksessa 21.5.1973. Halosen Kekkoselle ilmoittamat tulokset olivat hyvät. Presidentin terveys oli testien perusteella kunnossa.

Hyvien terveystietojen aiheuttamaa iloa kesti vain viisi päivää. Kekkonen oli 26.5.1973 aamulenkillään Seurasaaressa sillalla horjahtanut ja pysähtynyt. Hän sai kohtauksen, jossa turvamies oli joutunut mittaamaan presidentin pulssia ja auttamaan häntä. Kekkonen sai muutaman minuutin kestäneen täydellisen muistinmenetyskohtauksen, jonka olemassaolosta hän ei itse tajunnut mitään. Adjutant-

ti Levo oli soittanut professori Haloselle kuultuaan turvamieheltä tapahtumasta. Halosen mielestä presidentti oli saanut muistinmenetyksen, joka johtui siitä, että verta ei tullut aivolohkoon, joka säätelee ihmisen muistia. Halosen ohje Kekkoselle oli ottaa lenkit rauhallisemmin.

Presidentti kirjoitti 1.6.1973: ”Olen ollut murheissani, sillä olin uskonut, että vanheneminen on vielä kaukana. En todella ole havainnut missään kohti, että olisin jonkin seikan osalta tuntenut olevani vanhempi kuin 20 v. sitten. Tämä kaikki on yllättävää, suoraan sanoen kauhistuttavaa, jos sen oikein sanon. Onko erottava heti, vai voinko odottaa poliittisesti sopivaa aikaa? Sen saa Halonen päättää.”

Presidentin lääkärit professori Halonen ja professori Erkki Kivalo, joka oli Helsingin yliopiston neurologian professori ja HYKS:n neurologian osaston ylilääkäri, olivat presidentti Kekkoson luona. Kekkoson aivofilmin tulos kesällä 1973 oli samanlainen kuin vuonna 1965 otetussa aivofilmissä. Lääkäreiden mielestä Kekkoson muistimenetykset johtuivat rasituksesta aiheutuvasta verisuonispasmista. Hänelle oli syntynyt muistiaukko. Kekkonen kirjoitti päiväkirjaansa: ”Kirjallisuudessa tunnetaan 80 tapausta, Suomessa muutamia. Näissä tapauksissa ei ole ollut ennen pahennusta, ei seurauksena aivohalvausta. Hyväluontoinen, ei hankala. Voi uusiutua, siihen varauduttava. Suositellaan: juoksu pois, samoin luja kävely, ei valvomista, ei fyysillistä ponnistusta. – Olin iloinen tuloksesta, niin professoritkin. Sanoin ajatelleni jättää virkani, Halonen+ Kivalo, siihen ei mitään aihetta. Uni tärkeä ja lepo päivällä. Lääkehoito kuten tähän asti. Kalamatkat hyviä. Ilmeisesti tässä on vielä kaikki suht. hyvin. Mieluisa sairausraportti. – – Illalla Nesteen Sköldvikissä.”

Syksyllä 1973 Kekkonen sai muutaman muistikatkoksen, jotka haittasivat hänen selviämistään virkatyöstä. Jokainen huonosti nukuttu yö ja ottamatta jäänyt unilääke näkyi seuraavan päivän jaksamisessa. Kivalo seurasi presidentin kuntoa kuukausittain. Joulukuun puolivälissä 1973 presidentille suoritettiin HYKS:ssä terveystarkastus, jossa todettiin hänen kuntonsa hyväksi.

Kekkoson silmäongelmat alkoivat tulla esille loppuvuodesta 1973. Muutama paha silmätulehdus ja flunssa hiljensivät hiukan hänen vauhtiaan alkuvuodesta 1974. Maaliskuussa 1974 Kekkonen sai hierojalla muistikatkoksen, jonka Halonen katsoi johtuneen siitä, että jossakin pään verisuonessa oli tukos. Muuta varsinaista lääketieteellistä syytä Kekkoson ongelmiin ei löydetty. Kun lääkäri varoitteli presidenttiä liian pitkistä hiihtomatkoista, tämä hiihti heti seuraavana päivänä 42 km.

Presidenttiä vaivasivat äkilliset muistikatkokset, joissa hän oli täysin muiden armoilla. Lisäksi hänellä alkoi ilmetä myös dementian oireita, mikä merkitsi hänen lähimuistinsa heikkenemistä. Tamminiemen henkilökunta oli tietoinen näistä ongelmista jo vuosina 1973–1974, muutoin asia salattiin.

Eturauhasleikkaus kesällä 1974

Heinäkuun alkupäivinä 1974 presidentti joutui leikkauspöydälle hyvälaatuisen eturauhasen suurentumisen vuoksi. Leikkausoperaatio onnistui hyvin, mutta presidentin malttamattomuus jäädä leikkauksen jälkeen kunnolla lepäämään aiheutti ongelmia. Presidentti liihotti virkatehtävissä, vaikka hänellä oli kaikki normaalit vaikeudet operaation jälkeen, ja näin hänen päiväkirjansa täyttyi virtsanpidättämisongelmista. Ongelmista huolimatta Kekkonen halusi osoittaa kansalle supermiehen mallia.

Eturauhasen leikkauksen yhteydessä hän tutustui nuoreen toimittaja Maarit Tyrkköön, josta tuli presidentin ”pikkuseuralainen” vanhuuden vuosille.

Hyvässä seurassa Kekkosella oli vaikeuksia hillitä alkoholin käyttöä. Muutaman kerran hän esiintyi virkatehtävissään humalassa, mistä aiheutui vahva moraalinen krapula. Iän myötä Kekkoson kunto kestää alkoholia heikkeni merkittävästi ja hän pidättäytyi aika ajoin jopa viikoiksi alkoholinkäytöstä.

Kekkoson voimavuosien viimeinen terveystarkastus Meilahden sairaalassa 24.–25.11.1974 antoi presidentille hyvät tulokset. Hän kirjoitti päiväkirjaansa lääkärin iloiset terveiset. Viikon kuluttua, joulukuun alussa 1974 alkoi presidentti Kekkoson uran loppukausi: hänen elämänsä tukipilari, Sylvi Kekkonen, kuoli.

Sylvi Kekkoson kuolema 2.12.1974

Presidentin puoliso Sylvi Kekkonen sai valtimoveritulpan 2.12.1974 yöllä ja kuoli seuraavana päivänä Meilahden sairaalassa presidentin lopetellessa presidentinesitelyä valtioneuvoston linnassa.

Puolison kuolema mursi Urho Kekkoson. Presidentti jäi yksin, hänen tärkein tukijansa, elämänmittainen ystävänsä oli poissa. Sylvi Kekkoson siunaustilaisuudessa olivat läsnä perheenjäsenet, pieni joukko ystäviä ja linnan henkilökunta. Tuhkauksen jälkeen Sylvi Kekkoson uurna laskettiin Hietaniemen hautausmaalla Uinojen sukuhautaan.

Vanhan miehen askel lyheni. Presidentin ura kääntyi Sylvi Kekkoson kuoleman myötä kohti lopullista iltaa. Rouva Anita Hallama ja neiti Maarit Tyrkkö yrittivät tuoda lohtua yksinäisiin hetkiin, mutta elämä jäi tyhjäksi. Yö toi pelon ja yksinäisyyden Tamminiemeen, mitä eivät edes yölliset soitot ystäville kyenneet poistamaan. Vaimonsa kuoleman myötä presidentti ymmärsi totuuden: vain hautausmaalla oli korvaamattomia miehiä.

Kekkonen hiihtää ja kalastaa kuolemaa karkuun

Talvella 1975 presidentti purki tarmonsaa hiihtämiseen ja valtansa pönkittämiseen vuoden 1978 jälkeen. Hiihtämisestä tuli presidentille keino paeta yksinäisyyttä ja hakea hyvän olon tunnetta. Hiihtolenkit olivat parhaimmillaan 40–50 kilometrin mittaisia. Talvien hiihtotulokseksi tuli yli tuhat kilometriä.

Lääkintöneuvos Rikhard Sotamaa sai villittyä presidentti Kekkosesta esiin viimeisen kerran liikuntahulluuden. Laukaan Peurangalla testattu kunto vuonna 1974–1975 oli kuin 40-vuotiaalla miehellä, vaikka mies oli vain vuosikymmenen päässä haudasta. Vuosien 1977 ja 1979 testituloksia ei enää julkaistu.

Presidentin salainen ase oli Gerovital-ihmelääke. Gerovital oli Suomessa sallittujen lääkkeiden joukossa 1960-luvun puolivälissä, mutta kiellettiin sitten tuoteteeseen liittyvien epäselvyyksien vuoksi. Kekkonen ei välittänyt epäselvyyksistä, vaan hankitutti ihmelääkkeensä suoraan Romaniasta, missä lääkkeen keksijä asui. Kekkonen lääkäkuriirina toimi syksyllä 1979 Suomen Yhdysvaltojen-suurlähettiläs Matti Häkkinen, jonka vaimo kuljetti ihmelääkkeet Bukarestista New Yorkiin, mistä ne toimitettiin diplomaattipostin mukana Suomeen. Lääkkeet ylittivät kaksi kertaa Atlantin.

Kekkonen rakasti kovia haasteita. Vielä 24.2.1975 hän aikoi hiihtää Finlandia-hiihdon Hämeenlinna–Lahti, 75 km. Lääkärit saivat kuitenkin presidentin luopumaan rajusta rypistyksestä hänen terveydentilaansa vedoten. Tosin Sotamaa kannusti Kekkosta vielä niin, että muut lääkärit joutuivat oikein urakalla hillitsemään presidentin intoa.

Hiihtokauden jälkeen presidentti kävi terveystarkastuksessa 7.5.1975. Tulokset olivat hyvät. Selkä- ja rintarangassa oli iän myötä syntyneitä kulumia. Rintarangan yläosan kulumat aiheuttivat kipuja rinnan keskelle. Lääkärintarkastuksessa tuli myös ilmi Kekkosta huolestuttanut ilmiö: sydämenlyönti jäi väliin silloin tällöin. Vaiva oli lääkäreiden mielestä vaaraton. Vuoden 1975 aikana lääkintöneuvos Rikhard Sotamaan asema Kekkonen henkilälääkärinä ja ystävänä vahvistui. Sotamaa toimi Kekkonen lääkäriä ETYK:n aikana kesällä 1975.

Kekkosella oli syksyllä 1975 ongelmia akillesjänteen kanssa, eikä hän päässyt lenkille, minkä johdosta hänen painonsa nousi vuodessa noin 8 kg. Samaan aikaan hänen käsiinsä kehittyi nivelrikko, joka vaikeutti kirjoittamista ja heikensi käsialan vaikeaselkoiseksi, lähes mahdottomaksi lukea.

Presidentti oli Meilahden sairaalassa terveystarkastuksessa 9.–11.11.1975. Tulokset olivat Kekkoselle ensimmäinen vakava muistutus vanhenemisestä. Suolistosta, sydäimestä ja maksasta löytyi huolestuttavia muutoksia. Lääkärit kielsivät juoksemisen kokonaan ja vain hikeen asti ulottuva kävely oli sallittua; juoksu saattoi häiritä vakavalla tavalla sydämen rytmia. Sydämen toiminnan vuoksi seurasi jatko-

tutkimuksia. Näissä selvisi, että Kekkonen sairasti yleistä valtimonkovettumatautia (Arteriosclerosis universalis). Verenkiertojärjestelmän vajaatoiminta näkyi sydämen toiminnassa sekä jalkojen ja silmien kunnossa. Ongelmat pahenivat voimakkaiden urheilusuoritusten ja huonosti nukuttujen öitten jälkeen, jolloin Kekkonen sai sairaskohtauksia, jotka johtuivat hiusverisuonten häiriöistä ja tukoksista. Kohtauksissa Kekkonen menetti tilan ja paikan tajun, eikä hän muistanut jälkikäteen kohtausten aikaisista tapahtumista mitään. Suomen parhaimmat huippulääkärit, professorit Halonen ja Kivalo, tiesivät tarkalleen mikä Kekosta vaivasi, mutta eivät halunneet ottaa ratkaisijan roolia liian aikaisin.

Joulun 1975 alla Kekkonen silmäongelmat pahenivat. Näköä tutkinut professori Salme Vannas oli huolestunut Kekkonen kaukonäön nopeasta heikkenemisestä, johon suora syytä ei heti löydetty. Näköongelmat pahenivat edelleen vuosina 1977–1978, jolloin hänen lähinäkönsä heikkeni nopeasti. Kekkonen ei pystynyt enää lukemaan normaalia tekstiä, vaan hänelle tuotettiin suurikirjaimista tekstiä. Toiseen silmään kehittyi pitkälle edennyt verkkokalvorappeutuma, ja toisessa silmässä oli verisuoniperäinen kenttäpuutos. Silmäongelmat tekivät tekstin näkemisen presidentille täysin mahdottomaksi. Kekkonen oli vuodesta 1978 alkaen näkövammainen. Kivalo epäili myös, että Kekkosella saattoi olla hahmotushäiriö.

Silmälääkäri Vannas totesi 1990-luvulla, että Kekkonen ongelmat eivät johtuneet silmistä, vaan asiat niiden takana eivät olleet kunnossa. Kyse oli verenkiertojärjestelmän häiriöstä.

Vanhan miehen pelko – terveys pettää

Varoittavista merkeistä huolimatta Kekkonen jatkoi talvella 1976 hiihtourakkaansa. Maaliskuun 7. päivään mennessä hän oli hiihtänyt 475 km, pisimpien lenkkien ollessa 40 km mittaisia. Kekkonen kirjoitti 7.3.1976 päiväkirjaansa: ”Väsyin hiihdossa. Muisti hämärtyi. Rikke (Sotamaa) kertoi, että olin koettanut juoda silmälasikotelosta. En muista hyvin yhtä aamuteetä. WC:hen yöllä mennessä yritin vääriin paikkaan. Rikke on huolestunut. Puhunut Haloselle. Menen HYKS:iin tutkittavaksi 9.3.”

Kekkonen oli tutkimuksissa kolme päivää, 9.3.–11.3.1976, jolloin todettiin sydämen suurentuneen 15 prosenttia. Laajentunut sydän ei jaksanut enää pumpata raskuuden aikana riittävästi verta aivoihin. Lisäksi keuhkoihin kertyi liikaa verta, ja maksassa oli muutoksia. Kekkoselle määrättiin lääkitys laajentuneen sydämen ongelmiin. Uudessa lääkärintarkastuksessa 23.3.1976 sydämen todettiin parantuneen huomattavasti lääkityksen avulla, ja lisäksi liika veri oli poistunut keuhkoista ja maksasta. Uusi terveystarkastus 13.4.1976 osoitti, että sydän ei ollutkaan parantunut kokonaan, vaan ongelmia oli edelleen. Tutkimuksessa havaittiin myös, että

selkärangan nikamien reunoihin oli tullut piikkejä, jotka aiheuttivat kipuja. Tämän jälkeen Kekkoselle tehtiin kolmesti vuodessa terveystarkastus, jossa käytiin sisäelimet tarkoin läpi.

Kekkonen sai rajun ruokamyrkytyksen ja ripulikohtauksen 18.6.1976 yöllä ollessaan Ruotsissa Kaarle XVI Kustaan ja Silvia Sommerlathin häissä. Hän sai tarvittavan lääkityksen, mutta joutui poistumaan häistä suunniteltua aikaisemmin. Ruotsalainen iltapäivälehti Expressen kysyi 20.6.1976: ”Kuinka sairas on Suomen presidentti Urho Kekkonen?” Presidentin kanslia kiisti heti ruotsalaisen lehden tiedot Kekkosen sairaudesta ja vakuutti Kekkosen poistuneen häistä etuajassa vain matkustaakseen Neuvostoliittoon.

Ruotsin-matkan jälkeen Kekkonen matkusti heti Neuvostoliittoon 20.–29.6.1976 tavatakseen maan korkeimman johdon. Matkan aikana Kivalo tutki Kekkosen terveystilan ja oli tyytyväinen presidentin kuntoon Ruotsin koettelemusten jälkeen. Professorin osallistuminen Neuvostoliiton-matkaan aiheutti huolestuneita arvauksia presidentin todellisesta tilasta. Lehdistössä levisi uusia rajuja huhuja presidentin terveydestä ja hänen sairaskohtauksestaan Ruotsissa kuninkaallisten häiden yhteydessä. Kekkonen kumosi väitteet Maarit Tyrkön tekemän uutisen kautta. Ilta-Sanomissa 6.7.1976 kerrottiin tarkemmat tiedot Kekkosen mahataudista Ruotsissa.

Kesällä 1976 poliittisissa piireissä levitettiin huhua, että presidentin terveys saataisi romahtaa ennen vuoden 1978 presidentinvaaleja, jolloin Ahti Karjalaisesta tulisi Neuvostoliiton ykkösehdokas Kekkosen seuraajaksi. Huhut kantautuivat Kekkoselle asti.

Presidentti oli terveystarkastuksessa 4.–5.10.1976 HYKS:ssä. Halosen mielestä tilanne oli parempi kuin keväällä. Paremmasta tilanteesta huolimatta Kekkonen sai muistinmenetyskohtauksen 11.10.1976 kalareissulla Riskilässä. Kohtaukset tulivat usein aamulla ja yöllä.

Vuosi 1976 oli raskas Kekkoselle. Hän pohti vuoden aikana useasti eroa presidentinvirasta. Joulun jälkeen 29.12.1976 hän kirjoitti päiväkirjaansa: ”En tiedä mistä se johtuu, mutta olen muutamana päivänä tuntenut itseni väsyneeksi. Molemmat jalat ovat olleet liikkuessani raskaat, väsyneet ja kipuakin on liikkuminen aiheuttanut. Minulle on voimakkaana tullut ajatus, että kaikki on kuten pitää. Minä olen vanhentunut, olen tullut vanhaksi. Kun kehutaan minun terveydelläni, niin siinä on tähän mennessä ollut totta takana. Mutta on ilmeistä, että minun aikani on tulla vanhaksi. Ja niin se alkaa: jalat pettävät. Liukkaalla kelillä ulkona on syytä olla kovin varovainen. Kömpelö ei liiku kuten vetreä.”

Presidentin pojanpoika Timo Kekkonen asui lähes vuoden Tamminiemessä 1970-luvun puolivälin jälkeen. Hän on muistellut, että isoisällä oli ollut muistikatkoja. Kerran tämä oli unohtanut, että lasten isoäiti Sylvi Kekkonen oli kuollut – presidentti oli tiedustellut lapsenlapsiltaan, missä hänen vaimonsa Sylvi oli.

Presidentillä oli useita muistikatkoja jo 1970-luvun puolivälissä. Muistikatkot pyrittiin salaamaan, eikä niistä kerrottu ulkopuolisille.

Neuvostoliiton johto huolestui Kekkonen jaksamisesta ja terveydestä

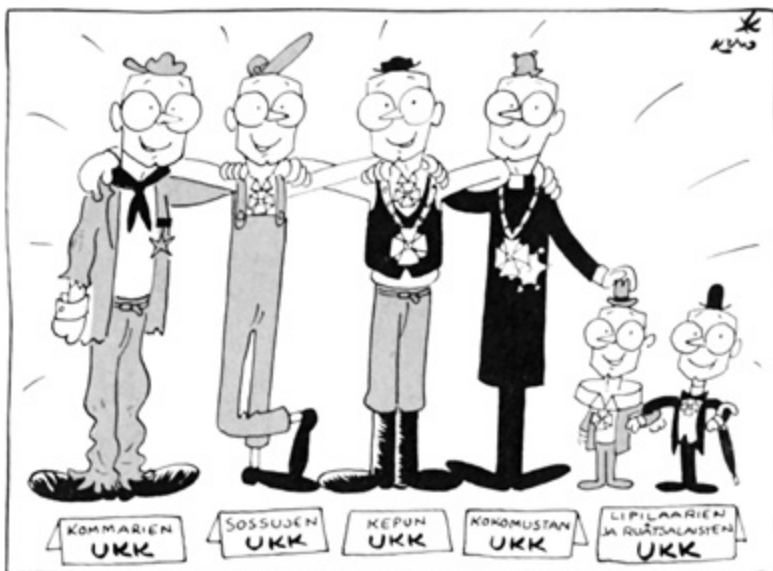
Talvella 1977 Kekkonen oli itsekin huolestunut omasta terveydentilastaan ja jaksamisestaan. Suurten puolueiden asettauduttua hänen taakseen Kekkonen ei olisi halunnut enää raskasta vaalikampanjaa; hän oli ehkä valmis poikkeuslakijärjestelyihin, jolloin hänen uusi toimikautensa olisi lyhennetty kolmevuotiseksi vuoteen 1981 asti, ja valinnan olisi suorittanut eduskunta. Tämän tiedon on julkisuuteen kertonut Johannes Virolainen omissa muistelmissaan. Vuoden 1977 aikana asiaa vekslattiin useaan kertaan, mutta hanke kaatui syksyllä omaan mahdottomuuteensa. Kekkonen kamppailijalle ja presidentinpaikan tavoittelijoille Kekkonen terveys antoi oman pelipaikan.

Kekkonen kirjoitti päiväkirjaansa 23.4.1977, että Neuvostoliiton suurlähettiläs Vladimir Stepanov oli hänen mukanaan hiihtämässä Porojärvellä. Hiihtomatkan yhteydessä Stepanov oli kertonut Kekkoselle Neuvostoliiton korkean johdon toiveen, että Kekkonen vähentäisi edustamista. Neuvostoliittolaiset johtomiehet olivat huolissaan presidentin terveydestä. Vieraan vallan edustajat lupasivat Kekkoselle kaiken apunsa järjestelyissä, jos sitä heiltä pyydettäisiin.

Suurlähettiläs Stepanovin huolestuminen Kekkonen terveydentilasta oli kaksilla korteilla pelaamista. Tällä oli tarkka tieto presidentin terveydentilasta neuvostoliittolaisten lääkäreiden antamien tietojen pohjalta. Neuvostoliittolaiset seurasivat tiiviisti sekä omien että vieraiden johtajien terveydentilaa. Siitä huolimatta, että Stepanov tiesi Kekkonen kunnan, hän pyrki aika ajoin valvottamaan ja nostamaan viinakuppia enemmän kuin Kekkonen terveydelle olisi ollut hyväksi. Stepanov otti kaiken irti vanhasta ja väsyneestä presidentistä, hän tuli vaarallisen lähelle itsensänsä maan presidenttiä.

Kekkonen tiesi ja tunsi terveytensä heikkenemisen hyvin vuosina 1977–1978. Hän delegoi tehtäviään, ja ulkopolitiikan hoito siirtyi ulkoministeriölle. Presidentin luottomiehet ottivat vastuun käytännön pyörittämisestä. Presidentti Kekkonen oli taustalla varmistajana ja suurten päätösten tekijänä.

Kekkonen sai 10.6.1977 yöllä kipukohtauksen kärsien samalla lievästä muistikatkoksesta. Kipualue oli vajaan kämmenen kokoinen ja oli oikean rinnan kohdalla. Kekkonen puhui asiasta välittömästi aamulla Kivalolle, joka ei pystynyt selittämään kivun syytä. Kekkonen meni Meilahteen tarkastukseen 15.6.1977 professori Halosen määräyksestä. Terveystarkastuksen röntgenkuvauksessa kävi ilmi, että jokin ahtautuma oli avautunut, mutta muutoin Kekkonen ja lääkärit olivat tyy-

© Kari Suomalaisen perikunta

4.2.1978

*– Olen aina korostanut kansallista eheyttämistä.
Katsokaa miten hyvässä sovussa minäkin elän.*

tyväisiä tarkastuksen tuloksiin. Sydämen laajentuminen oli ainoa huolta aiheuttanut asia.

Heinäkuun puolivälissä koko Tamminiemen väki joutui kokemaan usean päivän ajan pahaa ripuliepidemiaa. Kekkonenkin oli vatsa kuralla lähes koko viikon ajan. Loppukesästä presidentti vilustui ja hänen menojaan karsittiin.

Lokakuun 14. päivän vastaisena yönä vuonna 1977 presidentti sai voimakkaan rintakipukohtauksen. Kipu ilmeni kovana paineena rinnassa. Kekkonen itse oli huolestunut kipukohtauksista, ja siksi hän hälytti Kivalon ja Sotamaan paikalle. Lääkäreiden mielestä rintakivut heijastuivat selästä, eikä vaivaan ollut kipulääkkeitä kummempaa hoitoa. Kivalo tutki presidenttiä kahtena peräkkäisenä päivänä.

Kolme päivää myöhemmin 17.10.1977 Kekkonen aloitti elämänsä viimeisen vaalikampanjan tavoitteenaan viides presidenttikausi vuosiksi 1978–1984. Kampanja toteutettiin Paasikivi-Seuran kautta riisuttuna mallina. Kekkosella oli vaikeuksia kokoomuksen valitsijamiesehdokkaiden tilaisuudessa 17.12.1977. Presidentti luki hänelle etukäteen esitettyjen kysymysten vastaukset yhtenä pötkönä. Tilaisuudessa hänen tilannetajunsa petti pahasti, minkä johdosta tapahtuma ruokki huhumyllyä Kekkonen terveydentilasta.

Syksyllä 1977 presidentti kertoi pojilleen Matille ja Tanelille saamistaan sairaskohtauksista ja tehdyistä lääkärintarkastuksista. Perhepiirissä vastuu presidentin terveyden seuraamisesta jäi Matti Kekkonen harteille.

Tohtori Sotamaa leikkasi 28.10.1977 Kekkonen silmän vierestä iholuomen, joka osoittautui tutkimuksissa syöpäksi. Halosen mielestä leikkauksella oli onnistuttu poistamaan koko syöpäkasvain, eikä sen takia tarvinnut huolestua.

Marraskuun alussa 1977 Kekkonen osallistui Moskovassa Lokakuun suuren vallankumouksen 60-vuotisjuhlatilaisuuksiin. Erkki Kivalo oli matkalla mukana ja oli etukäteen huolestunut siitä, kuinka presidentin terveys kestäisi usean tunnin mittaisen seisomisen kylmällä ja kolealla Punaisella torilla. Kivalon mielestä Kekkonen selvisi hyvin. SMP:n puheenjohtaja Veikko Vennamo sai presidentinvaalitaistelunsa kättäpidempää, kun televisio näytti, kuinka Punaisen torin mausoleumin katolla ministerineuvos Viktor Vladimirov ohjaili presidentti Kekkonesta pois Neuvostoliiton johdon jaloista. Kekkonen näytti tv-kuvassa hiukan säikähtäneeltä vanhalta mieheltä, joka ei tiennyt minne mennä, kun NKP:n pääsihteeri Leonid Brežnev vaihtoi paikkaansa.

Kekkosella oli vaikeuksia Moskovassa ja myöhemmin Helsingissä. Hänelle meinas käydä vanhanaikainen vallankumousmatkan ja Suomen 60-vuotisitsenäisyysjuhlien kommunikation hyväksymisen yhteydessä. Vain neuvostoliittolaisten kömmähdykset pelastivat suurempien vahinkojen syntymiseltä. Vanhuus ja huononeva terveys heikensivät Kekkonen kykyä toimia tarkasti ja ajassa.

Joulukuussa 1977 professori Erkki Kivalo nimitettiin lääkintöhallituksen pääjohtajaksi. Hän seurasi Kekkonen terveydentilaa käynneillään Tamminiemessä ja oli usein myös mukana presidentin ulkomaanmatkoilla.

Kekkonen päiväkirja 5.1.1978: ”Aftonbladet 11.1.1978. Dieter Strand haastattelee Georg C. Ehrnroothia: S: te uskotte varmasti, että hän (Kekkonen) on liian vanha. E: emme mielellämme puhu iästä, mutta hänellä on ollut yksi kohta (E. koputtaa päätään). Tiedätte, että hän on vaihtanut lääkäriä, eikä niin. Nyt on kyseessä aivospesialisti. Se riittää.” Ruotsalaislehdessä julkaistut kommentit satuttivat presidenttiä.

Helmikuun alkupäivien päiväkirjamerkinnöistä käy ilmi, että presidentti kärsi unettomuudesta. Kivalon suosituksesta iltatee jätettiin kokonaan pois. Kivalo ei vielä tässä vaiheessa määrännyt jatkuvaa lääkehoitoa ongelmaan. Vaalipäivän iltana 15.2.1978 Kekkonen tunnusti Kivalolle, ettei hänen olisi enää pitänyt lähteä viidennelle virkakaudelle. Kekkosella oli keväällä 1978 vakavia vaikeuksia näkönsä kanssa ja hän oli vähällä kaatua eduskuntatalon portaissa poistuessaan eduskunnasta 13.1978 annettuaan juhlallisen vakuutuksen viidennen virkakautensa alkamiseksi.

Keväällä kristillisen liiton presidenttiehdokas Raino Westerlund ja jotkut kansanedustajat spekuloiivat Kekkonen kuolemalla ja ennenaikaisilla presidentinvaaleilla. Kristillisten puheet hänen kuolemastaan kantautuivat myös Kekkonen korviin.

Keväällä 1978 presidentti kertoi rintakivuista Anita Hallamalle, mutta lääkäreitä hän ei halunnut asialla vaivata. Sotamaa oli pitänyt kipuja stressin aiheuttamina. Samaan aikaan keskustapuolueen puheenjohtaja Johannes Virolainen levitti tietoa Kekkonen muistihäiriöistä. Parhaimmillaan Virolainen uskalsi pienissä porukoissa jopa imitoida muistihäiriöstä kärsivää presidenttiä. Kekkonen kiukku Virolaista kohtaan sai näistä tiedoista henkilökohtaisia piirteitä.

Kevään 1978 terveystarkastuksessa tilanteen todettiin olevan kohtuullisen hyvä. Kekkonen oli itse huomannut talvella ulkona ja pakkasessa, että hänen äänensä muuttui jähmeäksi, hän tuns iänkyttävänsä ja hänellä oli vaikeuksia puhua. Hän keskusteli asiasta Halosen ja Kivalon kanssa, jotka eivät löytäneet syytä ilmiöön. Ongelma oli kiusallinen Kekkoselle itselleen ja hankaloitti jo julkisia esiintymisiä.

Keväällä 1978 päiväkirjan ylläpitämisessä rupesi näkymään herpaantumista. Merkintöihin alkoi tulla vain leikkeitä, ja samaan aikaan Kekkoselta jäivät myös hiihtokilometrit kirjaamatta. Niin ikään hänellä oli pahenevia tasapaino-ongelmia ja kuulo heikentyi merkittävästi. Vanheneminen rupesi vaikuttamaan myös liikumiseen, pienet haaverit alkoivat olla toistuvia. Kömpelyyden lisääntyessä Kekkonen lisäsi kävelymääräänsä ja haki parempaa lihaskuntoa ikääntymistä vastaan. Jalkojen kuntoa paransivat savikylyvyt ja runsas hieronta, vaikka nekään eivät aina auttaneet; vaivat alkoivat masentaa Kekkostä.

**Kuvaus vuosien 1977–1983 suuresta suomalaisesta
valtataistelusta, jonka osapuolina olivat kaikki kotimaiset
valtatekijät, Neuvostoliitto ja pimeä vaaliraha. Koivisto, Karjalainen,
Virolainen, Holkeri, Sorsa, Väyrynen... Suomen tasavallan
presidentiksi Urho Kekkosen jälkeen tahtoi moni.**

Valtataistelu kertoo, miten ja miksi Mauno Koivisto valittiin tasavallan presidentiksi ja kuinka Kalevi Sorsa yritti kaataa Koiviston presidenttihankeeseen. Se on myös kuvaus keskustapuolueen katkerasta sisäisestä Väyrysen, Karjalaisen ja Virolaisen välisestä valtataistelusta, jossa avioero, alkoholi ja NKP näyttelivät ratkaisevaa roolia. Kirja paljastaa, mitä kaikkea halu päästä presidentiksi saa poliitikon tekemään isänmaan ja itsensä hyväksi.

”Tämä on raskas virka, sillä se on yksinäisen miehen työtä.”
– Urho Kekkonen kirjeessä Mika Waltarille.

© Kari Suomalaisen perikunta

15.1.1982

YKSINÄINEN RATSASTAJA

#kirja

WWW.KIRJA.FI

92.74

ISBN 978-951-31-8390-5

